

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Аграрне право України

**ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни**

підготовки _____ **бакалавра**
(назва освітнього ступеня)

спеціальності _____ **081 право**
(шифр і назва напрямку)

**Івано-Франківськ
2017 рік**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Навчально-науковий Юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Багай Надія Онуфріївна – доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права, кандидат юридичних наук, доцент.

Обговорено та рекомендовано до видання Вченою радою Навчально-наукового Юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 07.09.2017 р., протокол № 7

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Аграрне право України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Бакалавра» спеціальності 081 «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є поняття і система аграрного права України; джерела аграрного права; система суб'єктів аграрного права; аналіз правового становища колективних сільськогосподарських підприємств, сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств, дослідження правового регулювання ведення особистих селянських господарств; особливості державного регулювання сільського господарства, правового забезпечення соціального розвитку села; правове регулювання використання земель у сільському господарстві; правовий режим майна сільськогосподарських підприємств; правове регулювання внутрішньогосподарського управління в сільськогосподарських підприємствах; особливості виробничо-господарської, фінансової і зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств; правове регулювання трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах; договірні відносини аграрних суб'єктів; особливості захисту прав сільськогосподарських товаровиробників.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення навчальної дисципліни «Аграрне право України» ґрунтується на знаннях, набутих при вивченні наступних дисциплін: «Цивільне право України», «Трудове право», «Екологічне право». Знання та вміння набуті в результаті вивчення даної навчальної дисципліни стануть основою для вивчення «Господарського права України», «Земельного права».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальна частина.
2. Особлива частина.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Аграрне право України» є формування знань про особливості правового регулювання земельних, трудових, майнових, організаційних, соціальних та інших відносин, що виникають у сфері сільськогосподарського виробництва, вироблення навиків правильного застосування нормативно-правових актів аграрного законодавства України.

1.2. Основними завданнями дисципліни «Аграрне право України» є вивчення основних нормативно-правових актів, що застосовуються для регулювання аграрних відносин, застосування навичок та знань, набутих при вивченні теоретичного матеріалу, до конкретних життєвих ситуацій.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

• **знати:**

- загальнотеоретичні засади аграрного права України;
- діюче аграрне законодавство України;

- особливості правового статусу учасників аграрних відносин;
- основні засади нормативно-правового регулювання аграрних відносин;
- зміст та особливості основних інститутів аграрного права України.

- **вміти:**

- правильно тлумачити і застосовувати норми, вміщені у нормативно-правових актах аграрного законодавства України;
- ефективно застосовувати норми інших галузей права для регулювання відносин, що виникають в аграрному секторі економіки;
- творчо аналізувати основні підходи до регулювання аграрних правовідносин; здійснювати системне узагальнення одержаних знань;
- досліджувати і узагальнювати практику діяльності виробників сільськогосподарської продукції;
- готувати основні процесуальні документи, необхідні у процесі здійснення сільськогосподарської виробничої діяльності, захисту прав суб'єктів аграрних правовідносин.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин / 2 кредити ЄКТС для студентів денної форми навчання, 90 годин / 2,5 кредити ЄКТС для студентів заочної форми навчання.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Тема 1. Предмет і система аграрного права України.

Становлення сільськогосподарського (аграрного) права як галузі права.

Поняття та ознаки аграрного права України.

Предмет аграрного права як галузі права. Аграрні правовідносини, їх види. Методи правового регулювання аграрних відносин. Принципи аграрного права. Система аграрного права. Співвідношення аграрного права з іншими галузями права.

Виникнення і розвиток науки аграрного права. Аграрне право як навчальна дисципліна.

Тема 2. Джерела аграрного права.

Загальна характеристика аграрного законодавства України. Особливості аграрного законодавства на сучасному етапі.

Поняття і види джерел аграрного права. Конституційні засади аграрного права України. Закони в системі джерел аграрного права. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела аграрного права, основні напрями їх регулювання. Характеристика, види і юридична сила локальних правових актів в сільському господарстві.

Перспективи вдосконалення аграрного законодавства України.

Тема 3. Суб'єкти аграрного права.

Поняття і класифікація суб'єктів аграрного права.

Сільськогосподарські підприємства як суб'єкти аграрних відносин: поняття, ознаки, види. Правовий статус державних та комунальних сільськогосподарських підприємств. Правове становище аграрних господарських товариств. Правовий статус об'єднань підприємств в сільському господарстві. Особливості різних видів об'єднань підприємств.

Загальна характеристика правового статусу громадян як суб'єктів аграрних відносин.

Тема 4. Правове становище колективних сільськогосподарських підприємств.

Закон України "Про колективне сільськогосподарське підприємство": загальна характеристика.

Поняття та ознаки колективного сільськогосподарського підприємства. Порядок створення та державної реєстрації колективного сільськогосподарського підприємства. Статут колективного сільськогосподарського підприємства. Правовий статус членів колективних сільськогосподарських підприємств.

Підстави та порядок припинення діяльності колективних сільськогосподарських підприємств.

Тема 5. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів.

Історія розвитку та законодавче регулювання сільськогосподарської кооперації в Україні. Поняття та основні ознаки сільськогосподарських кооперативів. Типи та види сільськогосподарських кооперативів.

Порядок створення сільськогосподарських кооперативів. Права та обов'язки членів сільськогосподарських кооперативів. Порядок припинення діяльності сільськогосподарських кооперативів.

Тема 6. Правове становище фермерського господарства.

Загальна характеристика Закону України "Про фермерське господарство". Поняття та ознаки фермерського господарства. Порядок створення фермерських господарств.

Земельні відносини у фермерських господарствах. Правовий режим майна у фермерських господарствах. Господарська діяльність фермерських господарств. Припинення діяльності фермерських господарств.

Тема 7. Правове регулювання ведення особистих селянських господарств

Загальна характеристика законодавчого регулювання ведення особистих селянських господарств.

Поняття та ознаки особистого селянського господарства. Відмінність особистого селянського господарства від фермерського господарства.

Земельні відносини в особистому селянському господарстві громадян. Правове регулювання майнових відносин в особистих селянських господарствах. Господарська діяльність особистих селянських господарств.

Тема 8. Державне регулювання сільського господарства.

Поняття та принципи державного регулювання сільського господарства України. Форми і методи державного регулювання сільського господарства.

Система органів управління у сфері сільськогосподарського виробництва. Правовий статус Міністерства аграрної політики та продовольства України. Місцеві органи управління у сфері сільського господарства.

Змістовий модуль 2. Особлива частина

Тема 9. Правове забезпечення соціального розвитку села.

Законодавче регулювання пріоритетності соціального розвитку села.

Організаційно-економічні та правові заходи, що забезпечують пріоритетність соціального розвитку села. Заходи по культурно-побутовому обслуговуванню села. Пільги у фінансовому забезпеченні села і АПК.

Тема 10. Правове регулювання використання земель у сільському господарстві.

Склад земель України. Поняття земель сільськогосподарського призначення. Пріоритет земель сільськогосподарського призначення в системі інших категорій земель.

Суб'єкти сільськогосподарського землекористання. Форми власності на землі сільськогосподарського призначення.

Користування землями сільськогосподарського призначення. Права та обов'язки суб'єктів аграрного землекористання. Плата за землю: земельний податок і орендна плата.

Правова охорона земель у сільському господарстві. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам. Підстави та порядок відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва.

Тема 11. Правовий режим майна сільськогосподарських підприємств.

Загальна характеристика відносин власності в сільському господарстві.

Правовий режим майна колективних сільськогосподарських підприємств і сільськогосподарських кооперативів. Майнові фонди колективного сільськогосподарського підприємства та сільськогосподарського кооперативу.

Правовий режим майна сільськогосподарських товариств. Фонди сільськогосподарських товариств.

Правовий режим майна державних та комунальних сільськогосподарських підприємств. Законодавче регулювання приватизації майна державних сільськогосподарських підприємств.

Тема 12. Правове регулювання внутрішньогосподарського управління в сільськогосподарських підприємствах.

Загальна характеристика внутрішньогосподарського управління сільськогосподарськими підприємствами в сучасний період. Зміст колективного самоврядування сільськогосподарських підприємств.

Система органів управління колективного сільськогосподарського підприємства. Система органів управління сільськогосподарського кооперативу. Система органів управління сільськогосподарським товариством. Особливості управління державними та комунальними сільськогосподарськими підприємствами.

Повноваження зборів і ради працівників виробничо-господарського підрозділу.

Тема 13. Правове регулювання виробничо-господарської, фінансової і зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Поняття і зміст виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Спеціалізація сільськогосподарського виробництва.

Правове регулювання фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств. Оподаткування сільськогосподарських підприємств. Законодавче регулювання зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Тема 14. Правове регулювання трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах.

Загальна характеристика і особливості правового регулювання трудових відносин в сільськогосподарських підприємствах. Правове регулювання внутрішнього (трудоного) розпорядку в сільськогосподарських підприємствах.

Поняття і особливості оплати праці в сільськогосподарських підприємствах. Правове регулювання охорони праці в сільському господарстві.

Правове регулювання дисципліни праці в сільськогосподарських підприємствах. Дисциплінарна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств.

Тема 15. Договірні відносини аграрних суб'єктів

Поняття, види та особливості договірних зобов'язань в АПК. Загальна характеристика договірних відносин по реалізації сільськогосподарської продукції.

Договори матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Договори виробничо-технічного обслуговування в сільському господарстві. Договірні відносини аграрних суб'єктів з приводу меліоративного та агрохімічного обслуговування.

Тема 16. Захист прав сільськогосподарських товаровиробників

Загальна характеристика та основні способи захисту прав сільськогосподарських товаровиробників в сучасний період.

Правове регулювання юридичної служби в сільськогосподарських підприємствах.

Права та обов'язки юридичної служби сільськогосподарських підприємств.

Судовий захист прав аграрних виробників.

3. Рекомендована література

1. Аграрне право України: підручник / Єрмоленко В.М., Гафурова О.В., Гребенюк М.В. та ін.; За заг. ред. В.М.Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
2. Аграрне право: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Жушман В.П., Уркевич В.Ю., Корнієнко та ін.; За ред. проф. В.П.Жушмана, А.М.Статівки. – Харків: Право, 2010. – 296 с.
3. Аграрне право України: Підручник / Багай Н.О., Бондар Л.О., Гуревський В.К. та ін.; За ред. О.О.Погрібного. Київ: Істина, 2007 (2004, 2005). – 448 с.
4. Жушман В.П. Аграрне право та законодавство України (В питаннях та відповідях): Навчально-практичний посібник. Видання третє, доповнене та

- перероблене. – Х.: ТОВ “Одіссей”, 2006. – 736с.
5. Аграрне право України: Навчальний посібник / Гаєцька-Колотило Я.З., Ільків Н.В. –К.: Істина: 2008.– 184 с.
  6. Актуальні питання аграрного права України / Статівка А.М., Уркевич В.Ю., Корнієнко В.М., Курман Т.В.Ю Туєва О.М. та ін.; за ред. проф. А.М.Статівки. – Х.: Вид-во “ФІНН”, 2010. – 240 с.
  7. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності / Семчик В.І., Стретович В.М., Погрібний О.О., Кулинич П.Ф., Бичкова Ц.В. та ін.; За ред. В.І.Семчика. – Київ: Видавництво “Наукова думка”,1998. – 245 с.
  8. Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві: Монографія / Семчик В.І., Проценко Т.П., Кулинич П.Ф., Поліводський О.А., Сонюк В.А. та ін. ; під ред. В.І.Семчика. – Київ: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – 2001. – 216 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання – тестовий контроль, самостійні роботи, модульна контрольна робота.